
Zapomenutý umělec hraběte Šporka

Zapomenutý umělec hraběte Šporka

LIDOVÉ NOVINY

Mezi desítkami titulů uvedenými na nedávném Světě knihy se novinka z nakladatelství Karolinum jeví jako mimořádný čin. Obsáhlou monografii rytce Michaela Jindřicha Rentze (1698–1758) psal kunsthistorik Jiří Šerých mnoho let, umělcovu obšírnému dílu a dramatickému životu se věnuje už od studií.

„Rentz sice vysoce přečnivá rytcefemesníky, kteří v Čechách 18. století působili, popularitě ale po dvě a půl století úspěšně odolával,“ vysvětluje Šerých. „Z Norimberka jej jako čtyřicetiletého mladíka do Čech pozval hrabě Špork, aby jeho milované sídlo Kuks Rentz nejen vybavil vedutami, ale aby se uprostřed Šporkovy bohaté a rozvětvené vydavatelské činnosti čítající přes půl druhou stovku tisků především postaral o výzdobu nejvýznamnějších knih.“

Podle Šerých se stěží dá tvrdit, že by hrabě svého rytce nějak pečlivě vybíral. „Jak ale ukázala i volba Rentzových starších kolegů a přátel – sochaře Matyáše Bernarda Brauna či malíře Petra Brandla, měl Špork pro výběr svých umělců mimořádný instinkt. Přitom v Rentzovi k němu nepřicházel ozkoušený tvůrce s ‚hotovým‘ jménem, ale pouhý školenc norimberské kreslířské akademie a zručný tovaryš tamní rytecké firmy Josefa de Montalegre, který se po smrti mistra přemístil do Čech s celou Montalegreho rodinou, aby prokázal, co v něm vlastně je.“

V monografii se autor věnuje kromě jiného mohutnému knižnímu celku Křesťanský rok. Ten obsahuje více než padesát tisíc veršů, pracoval na něm na Šporkovu objednávku po tři roky celý tým básníků. „Rentz toto dílo vybavoval s určitými časovými prodlevami po třináct let třemi stovkami rytin, které od prvních nejistot v kresbě i technice překvapivě rychle přerůstaly ke skutečnému mistrovství,“ říká Jiří Šerých. „Už po prvních třech letech včlenil hrabě Špork do téhle náročné ilustrátorské práce další projekt – Knihu eremitů, jakési kompendium starokřesťanských poustevníků a poustevnic, v němž čekalo na umělce dalších víc jak dvě stě ilustrací,“ dodává.

Tanec smrti i „svaté obrázky“

Třetí vrcholný cyklus Tanec smrti s dvaapadesáti rytinami vytvářel Rentz ještě několik let po Šporkově smrti. „Nekonečnou cyklickou práci vrobily už za života hraběte i nejrůznější samostatné rytiny či drobná knižní výzdoba, plynoucí u vrtkavé Excelence často z náhlých, někdy až cholerických podnětů, jakým byl třeba jeho známý boj s jezuitskými sousedy v Žirči. Do šporkovského rejstříku se mimoto včleňovala samostatná díla s loveckými náměty, rytiny s nejrůznější náplní symbolickou či alegorickou a prvotřídní veduty Kuksu i menší pohledy z dalších míst na šporkovských panstvích i mimo ně.“ Michael Rentz o dvacet let přežil svého chleboďárce, což potom mělo vliv i na charakter jeho produkce. Vedle významnějších děl, jakými byly třeba dvě rozměrné desky mariánského sloupu v Poličce, ilustrace knihy pro cech pražských zlatníků, půvabných tiskařských signet nebo rytiny z pražské korunovace Marie Terezie, se Rentzovým osudem staly „svaté obrázky“. „Zakázky na tato drobná devoční díla rytce většinou získával od řádu milosrdných bratří, kteří se usídlili v nadaci kukského špitálu. I když ani tato grafika nikde nepoklesla pod úroveň svého tvůrce, musela se v ní nutně projevit různorodá přání zákazníků, potlačující původní Rentzův osobitý a velkorysý autorský rukopis,“ připomíná Šerých. „Neustálý boj o tvůrčí existenci, narůstající počet dětí v druhém manželství, koupě zemědělské usedlosti a šenku proměňovaly v umrtvující kukské tišině někdejšího ambiciózního norimberského mladíka v stárnoucího venkovana, který v šedesáti letech, kdy ještě jeho umělecké síly nebyly zdaleka vyčerpány, podlehl v důsledku jedné prohrané bitvy v druhém roce sedmileté války tyfové epidemii.“

Napínavé archivní hledání

Autor monografie strávil desítky hodin, dnů a týdnů v archivech, trpělivě porovnával jednotlivé rytiny, stovky „svatých obrázků“, hledal stopy již značně vychladlé a objevoval peripetie rytcova pohnutého života. Podrobil důkladnému zkoumání i ediční činnost hraběte Šporka; jeho kniha je objevená už proto, že pomáhá orientovat se v rozsáhlém díle předstávajícím na tisíc rytin. Zároveň připomíná práce Rentzových žáků a také porovnává rytcovu tvorbu se soudobou produkcí dalších evropských grafických center. Je to četba napínavá, texty čtivé a ilustrace výmluvné. Skvěle vypravený pětisetstránkový svazek obsahuje více než tři stovky reprodukcí v excelentní úpravě Zdeňka Zieglera. Jak píše autor, právě ony jsou tím nejpřesvědčivějším argumentem, jímž tento reprezentant naší barokní grafiky nejlépe obhájil své umělecké renomé. Publikace má podrobný katalog a CD s německým překladem.